

Kern ontwerpbesluit “Tijdelijke experimenten Participatiewet “

Op 30 september heeft staatssecretaris Klijnsma het Ontwerpbesluit “Tijdelijk besluit experimenten participatiewet” ingediend bij de Tweede Kamer en de Eerste Kamer. Nu is het aan de Kamers om zich in een zogenaamde voorhangprocedure uit te spreken over het voorliggende stuk. Daar hebben ze de maand oktober voor. Ook moet de Raad van State nog adviseren. Pas na definitieve vaststelling van het Tijdelijk Besluit en van de ministeriele regeling hebben we duidelijkheid over de voorwaarden waaraan aanvragen en experimenten moeten voldoen.

Wat zijn de belangrijkste elementen uit het ontwerpbesluit?

Vooraf

De AMvB die nu voorligt, biedt veel minder vrijheid om te experimenteren dan dat gemeenten gevraagd hebben. Er worden 3 groepen onderscheiden waarmee geëxperimenteerd mag worden, en er wordt voorgeschreven hoe gemeenten met de verschillende groepen moeten omgaan. Wanneer gemeenten willen experimenteren met een groep die minder formele arbeids- en reïntegratieverplichtingen krijgt opgelegd, dan moet een experiment met een groep die juist meer verplichtingen krijgt opgelegd daartegenover staan. Ook is er maar een beperkte verruiming van de mogelijkheden om bij te verdienen. Verder benoemt het ontwerpbesluit het doel van de experimenten alleen als succes wanneer mensen reguliere arbeid aanvaarden en uit de uitkering komen. Dat is een beperkte uitleg van 'werken naar vermogen'.

Onderzoeksgroepen in het Ontwerpbesluit

Het ontwerpbesluit geeft aan met welke groepen gemeenten aan de slag mogen gaan. In ieder geval moet er altijd een controlegroep zijn en een referentiegroep. Verder kunnen gemeenten kiezen of zij willen experimenteren met verplichtingen en/of met vrijlating van inkomsten.

De onderscheiden groepen gemeenten in het ontwerpbesluit:

1. Onderzoeksgroep Verplichtingen I: 'Proefperiode'

Een groep die in het experiment geen formele arbeids- en re-integratieverplichtingen krijgt opgelegd, maar die wel actief moet zijn en moet werken aan arbeidinschakeling, maar dit zelf mag inrichten. De gemeente controleert iedere 6 maanden en beoordeelt of de inspanningen voldoende zijn. Zo niet, dan kan de bijstandsgerechtigde alsnog zijn vrijstelling kwijtraken en meteen in aanmerking komen voor mogelijke sancties.

2. Onderzoeksgroep Verplichtingen II: 'Intensief klantmanagement'

Een groep waarbij de arbeids- en re-integratieverplichtingen geïntensiveerd worden en waarbij het huidige maatregelenbeleid bij niet naleving van de voorwaarden van toepassing blijft. Intensivering betekent dat het aantal contactmoment en re-integratieverplichtingen verdubbelt ten opzichte van de reguliere aanpak van de gemeente. Er is in ieder geval minimaal 1 maal per 2 maanden contact tussen gemeente en bijstandsgerechtigde.

3. Onderzoeksgroep 'Vrijlatingsgroep'

Een groep die tijdens het experiment mag bijverdienen. In het experiment kunnen inkomsten uit arbeid voor maximaal 24 maanden tot 50% worden vrijgelaten, met een maximum van 20,4% van de geldende bijstandsnorm voor een alleenstaande.

Dat is een verruiming t.o.v. de huidige bepalingen in de Participatiewet, waarbij inkomsten uit arbeid voor maximaal 6 maanden tot 25 % worden vrijgelaten. Dat is nu een bedrag van max. 199 euro per maand voor alleenstaanden en 142 euro per maand voor gehuwden.

4. Controlegroep

Er moet altijd sprake zijn van een controlegroep van deelnemers aan het experiment, die niet in een van de afwijkende experimentengroepen komt en waarvoor de reguliere spelregels van de Participatiewet van kracht zijn.

5. Referentiegroep

Ook moet er altijd sprake zijn van een referentiegroep, een groep van bijstandsgerechtigden die niet deelnemen aan de proef en onder de reguliere Participatiewet vallen. Deze doen dus niet mee aan het experiment zelf, maar ze worden wel meegenomen in het wetenschappelijke onderzoek.

Rechtspositie deelnemers experimenten

Uitgangspunt is dat de bijstandsgerechtigden vrijwillig kiezen voor deelname. Daarvoor moeten ze kennis hebben kunnen nemen van de voorwaarden van het experiment, waaronder de veranderde rechten en plichten die volgen uit deelname. Deelnemers worden vervolgens volledig willekeurig verdeeld over de verschillende doelgroepen waarmee de gemeente gaat experimenteren. Er is geen invloed van de deelnemers op plaatsing in een specifieke groep. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat mensen zowel terecht kunnen komen in de groep die aan minder verplichtingen hoeft te voldoen, als in de groep 'Intensief klantmanagement'. Deelnemers kunnen vervolgens niet zomaar 'uitstappen'. Dat kan alleen als er naar het oordeel van de gemeente zwaarwegende redenen zijn om te stoppen

Dus: voor iedere bijstandsgerechtigde in een deelnemende gemeente staat de keuze volledig vrij om wel of niet deel te nemen aan het experiment. De vrije keuze om wel deel te nemen heeft daarna aan het experiment verbonden consequenties tot gevolg.

Aanvullende voorwaarden

- Alleen gemeenten die de Participatiewet rechtmatig uitvoeren komen in aanmerking voor deelname aan een experiment.
- In alle onderzoeksgroepen heeft de gemeente regelmatig contact met de individuele deelnemer, minimaal 1 maal per 6 maanden.
- Elk experiment moet voldoen aan de wetenschappelijke standaarden
- Wanneer een gemeente experimenteert met arbeids- en re-integratieverplichtingen, moet er behalve een 'lichter' regime tevens een groep bijstandsgerechtigden meedoen aan het experiment waarop 'Intensief klantmanagement' van toepassing is.
- Voor bijstandsgerechtigden is deelname aan de experimenten vrijwillig. Na aanmelding en ondertekening van de deelnemersverklaring is deelname verplicht. Potentiële deelnemers dienen goed geïnformeerd te worden over de gevolgen van het besluit tot deelname.
- De kosten voor het experiment, zowel de uitvoeringskosten als de (extra) uitkeringslasten worden gedragen door de gemeente die een aanvraag indient die geaccepteerd wordt.

Begrenzing van het experiment

Er mogen maximaal 25 gemeenten gaan experimenteren. De vier voorlopers (Groningen, Tilburg, Utrecht en Wageningen) worden in ieder geval in staat gesteld een experimenteer aanvraag in te dienen. Dat kunnen dus naast deze vier nog maximaal 21 andere gemeenten zijn, maar ook minder. Het kabinet heeft namelijk een limiet gesteld: de experimenten mogen betrekking hebben op maximaal 4% van de totale Nederlandse bijstandspopulatie. Is dat plafond met minder gemeenten bereikt, dan geldt de regeling als 'vol'.

Iedere gemeente die een experiment wil uitvoeren, dient apart een aanvraag in te dienen

De experimenteerperiode is 3 jaar, maar de deelname van bijstandsgerechtigden duurt maximaal 24 maanden. Er wordt uitgegaan van een voorbereidingperiode van 6 maanden. In deze periode worden gemeenten geselecteerd en experimenten opgestart. Gemeenten moeten 6 maanden voor het einde van de experimenteerperiode verslag doen over het onderzoek.

Het tijdelijk besluit vervalt van rechtswege 4 jaar na inwerkingtreding.

Het indienen van experimenten bij het ministerie

Over de precieze wijze van selectie om aangewezen te worden als experimentgemeente, komt nog een ministeriele regeling.

Uit de tekst van het ontwerpbesluit kunnen we wel al een aantal zaken halen met betrekking tot de eisen waaraan een plan van aanpak moet voldoen, dat de gemeente in moet dienen bij het ministerie

Dit Plan van Aanpak moet in ieder geval de volgende elementen bevatten:

1.
 - a. Doelstelling, Wijze van inrichting en de te verwachten resultaten van het experiment.
 - b. Beoogde begindatum en duur experiment.
 - c. Wijze en intensiteit van begeleiding en voorlichting aan deelnemers.
 - d. Wijze waarop het experiment bijdraagt aan doeltreffender uitvoering van de wet.
 - e. Opzet van monitoren en evalueren van het experiment.
 - f. Wijze waarop uitkeringsgerechtigden die zich hebben opgegeven voor het experiment, over het experiment worden geïnformeerd en bij de evaluatie van het experiment worden betrokken.
 - g. De grootte van de groepen die de gemeente tenminste wil behalen.

2.
Een wetenschappelijk onderbouwde analyse en opzet van het onderzoek, waaronder het monitoren en evalueren van het experiment, waarin wordt onderbouwd dat het wetenschappelijke karakter van het experiment gewaarborgd is en dat getoetst kan worden aan alle punten van het door het ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid op de website van de overheid gepubliceerde beoordelingskader experimenten Participatiewet.

Afwijzing verzoek om als experimentgemeente te worden aangewezen:

1.
 - a. Wanneer het ingediende verzoek niet volledig is of niet voldoet aan de boven gestelde eisen.
 - b. Het experiment niet valt binnen de reikwijdte van artikel 83 p wet of artikel 6 en 7 van het Tijdelijk besluit experiment Participatiewet (hierin staan inhoudelijke eisen en eisen t.a.v. de vorm van de experimenten.)
 - c. Wanneer het wetenschappelijk onderdeel onvoldoende borging biedt om op wetenschappelijke wijze bij te dragen aan wat er in art. 83 Participatiewet genoemd staat.
 - d. De uitkomsten van het experiment wetenschappelijk geen valide resultaten opleveren t.o.v. de referentiegroep in vergelijking met andere referentiegroepen
 - e. De gemeente op het moment van de aanvraag de Participatiewet niet in al haar facetten rechtmatig uitvoert.
2.
Minister kan afwijzen: Wanneer er al 25 gemeenten zijn aangewezen en of voldoende experimenten zijn toegekend voor een representatief totaalbeeld.
3.
De minister wijst af: Wanneer het maximaal aantal deelnemers van 4% van de totale bijstandspopulatie, verdeeld over de experimentengroepen van alle deelnemende gemeenten, is bereikt.

